

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לזכות הבה"ח אלחנן ישראל בן חיים אריה לברכה והצלחה וסייעתא דישמיא

הל' תלמוד תורה סי' רמו סעי' יח

סעיף יח

ת"ת שקול כנגד כל המצוות

שו"ע – ת"ת שקול כנגד כל המצוות, היה לפניו עשיית מצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו.

וכן מבואר בגמ' מועד קטן ט. כל חפצך לא ישוו בה – אפילו חפצי שמים. כל המצוות בצד אחד ולימוד התורה בצד השני התורה שווה יותר. והירושלמי ריש פאה כתב אפילו שגמילות חסדים שקול כנגד תרי"ג מצוות וכן כתיב בשבת ותפילה וציצית אבל ת"ת כנגד כל אלו.

והח"ח בתורת הבית מסביר את הפי' המשניות ריש פאה וכ"כ הגר"א שמילה אחת של ת"ת שקול כנגד כל תרי"ג מצוות יעו"ש.

הח"ח היה אומר ייש שיודעים להשתמש בידים ויש שאינם יודעים, אבל המשתמש בכח הדיבור הרי הוא משתמש בחמשה חלקי הגוף בחלקיק של שניה: הפה, השיניים, החך, הגרון והלשון, וזה לא צריך מחשבה או זמן, והסיבה לכך כי הקב"ה רצה שיעקר קיבול שכר בעולם הבא הוא ע"י לימוד התורה, ולכן ברא שיהא אפשר לרוץ עם הפה בלי שום מחשבה או כח, וזה לא כמו שאר אברים, ואפשר לקרוא מאתיים מילים בדקה יעו"ש.

והגאון ר' ישראל גוסטמן סיפר שכשהיה ילד צעיר בחו"ל, ראה כמה גויים באתר בנייה, וכולם צרחו אחד על השני כמו חיות! והוא הביט בהם בסקרנות... פתאום בא מאחוריו יהודי קטן קומה וחביב את כתפיו, והוא הסתובב בבהלה... היה זה החפץ חיים! וא"ל הח"ח לו היית לומד עכשיו במקום להסתכל על כמה גויים.. כמה שכר היית מקבל! שכר תלמוד תורה כנגד כולם, וכל דקה כמאתיים מילים זה מאתיים מצוות השקולים כנגד כולם!! והעיד ר' ישראל שהמשפט הזה עשה מהפכה בחיים שלו!

מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים

ואם יש לו מצוה שהוא חייב לעשות כגון שאדם מבקש ממנו לעזור ואין אחר, צריך לעצור ולעזור לו ואינו יכול לומר אני צריך ללמוד. והגר"מ הלברשטם ישב בבית ההוראה נכנס אליו אברך מתמיד גדול והיה שרוי בצער, וסיפר שאשתו צריכה לשכב במיטה בשמירת הריון לכמה חדשים והוא מטפל בילדים, ומכין אוכל ומנקה את הבית ו'תורה מה תהא עליה'?! ענה לו הגר"מ הלברשטם כשאני הייתי אברך צעיר במצב שלך מה אתה חושב שעשיתי? הורדתי את החליפה הפשלתני שרוולים ועשיתי ספוגה! כשצריך לעשות עושים! ואם אין אחר הוא מחוייב לעשות.

ומעשה שהיה עם ר' משה פינשטיין שהיה במעלית, והיה שם יהודי פשוט, ומרוב התרגשות להיות עם ר' משה יחד במעלית הוא לא ידע מה לומר.. עד שפלט לו שהוא מחתן את בנו ומזמין את ר' משה לבוא לחתונה! ור' משה בירר איפה החתונה והופיע שם, ותמחו תלמידיו למה הרב הלך? והוא ענה בפשטות 'הוא ביקש ממני לבוא וזה מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים'.

ומאידך היה פעם בחור שנסע לחתונה של חבר בעיר נתניה, והוא נסע כי הוא חשב שאף אחד אחר לא יסע חוץ ממנו, וזה מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים. ובדרך הוא נפגע בתאונת דרכים ה", ולאח"כ נכנס לרב שך ושאל אותו הא שלוחי מצוה ניזוקין! ענה לו הרב שך אם היית יושב בבית מדרש לא היית נפגע! ולא נעשים גדולי ישראל ע"י שמסתובבים בחתונות! ולכן בכל עניינים אלו פעמים שצריך לבטל תורה ופעמים לא. וצריך התבוננות ומחשבה בכל זה וכידוע כל קולא צריכא בדיקה.

והמשגיח הגר"מ חדש אמר בשם הסבא מסלבודקא שבין הזמנים זה חינוך לחיים, איך אדם נוהג כשאין עליו משגיח וראש כולל וכדו'. ועוד אמר שאם רואים בבית כמה אהבת תורה יש לו, ואיך הוא זהיר בבן אדם לחבירו, זה נותן לאשה ולבית כוחות למסור את נפשם עבור לימוד התורה של הבעל.

ושאלו אברכים האם ללכת לקורסים של הבנה בכוחות הנפש, ופעמים שזה עניין שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים וכן מצוה עוברת אזי הוא מחוייב לעשותה?

וזה לא פשוט ופעמים שזה עצת היצר כדי להרוס לו את הרוחניות, והיצר הרע מגלגל הרבה מצוות לכיוונו כדי לבטלו, ולכן צריך להתייעץ עם גדולים, וליזהר בזה מאד. ומבואר באבות דר' נתן פרק מ לא לצאת ולחפש מצוות, אמר רבי שמעון בר יוחאי מה נעשה נחפש לעשות חסד ומצא אדם זקן ועוזר ומלא יסורים והתחיל לעזור לו והוא בתמורה גידף וקילל אותו יעו"ש.

וצריך לחפש האם יש משהוא אחר שיוכל לעזור במקומו, והרבה פעמים מצוה הבאה לו באמצע הסדר אם יחכה לסוף הסדר פתאום יגלה שלא צריך את המצוה כלל, אלא זה הגיע רק כדי לנסותו להפסיק מלימודו!

וכך מבואר בירושלמי סוף תענית ורבי חנינא שלח את בנו ללמוד תורה והא הלך ללוויות, ושלח לו אביו שב תלמוד ואל תסתובב בלוויות. והובא להלכה רבינו חננאל קידושין מ: מביא את הירושלמי להלכה.

ובתלמוד תורה יש שני דינים ידיעת התורה ולימוד התורה, וכתב שו"ע הרב אם יודע כבר את כל התורה כולה ובאה לידו מצוה אזי כיון שזה לא על חשבון ידיעת התורה יכול לבטל כדי לקיים המצוה דאל"כ למה ניתנו מצוות, אבל אם זה בא על חשבון ידיעת התורה א"כ זה מצוה כנגד מצוה ושניהם נחשבים גם למצוה עוברת..

פוסק שו"ע הרב שהדרגה של ידיעת התורה אינו דוחה שום מצוה. ואין אנו חיים לעולם ועד, וכיון אף אחד לא יודע מה ילד יום, לכן יזדרז כל יום כמה שיוכל.

והגרי"ז ישב ולמד ליד בנו רבי יושע בער, ובאמצע הלימוד אמר לו 'תביא לי רמב"ם', קם והביא לו רמב"ם, לאחר שני דקות אמר לו 'תביא לי רשב"א', והלך והביא לו רשב"א, ולאחר דקה אמר לו תביא לי וכו' א"ל טאטע תורה מה תהא עליה, א"ל הגרי"ז אני מנסה ללמד אותך שגם בהליכה לארון ספרים ובלכתך בדרכים תהא שקוע בלימוד.

המשגיח הגר"מ חדש קיבל מהסבא מסלבודקה שהיה שואל למה גדולי הדור דאז תיקנו את 'בין הזמנים'? כי בישיבה הוא לא עצמו, אלא יש מעלי רבנים ומשגיחים ואוירת הישיבה היא מרוממת ולכן הוא הולך עם התלם ואחרי העדר, אבל כשבחור חוזר לבית בבין הזמנים צריך לדעת שכדי להישאר בן תורה צריך לחנק עת עצמו כדי שיוכל להמשיך את העלייה גם לאחר חתונתו.

וצריך לדעת שגם כאשר שצריך לעשות סידורים ולשמחות ורח"ל ללוויות, תמיד תמיד יחזור לתלמודו בכל עת שיוכל.. וכך נהגו כל גדולי הדורות וכך גדולים.

והיה מדריך חתנים אחד שאמר לבחור שלא יעזור אף פעם בבית אלא אם כן אשתו חולה וכדו', ובמקום זה ישב את אשתו וזה מספיק.. ה"י! זה לא דרך התורה!

שלום בית זה לעזור אחד את השני ולא ניצול ולהשתמש באשתו, וכך לימד הסבא מסלבודקא שעיקר החסד הוא בבית! ועיקר השלום בית זה בשותפות כל אחד עוזר לשני ואם יש לו אשה צדקנית ששולחת אותו ללמוד אשריה אבל החיים הם לא בשביל שהוא ינצל אותה!

ישנם כאלו שיש להם כשרונות לעזור לעם ישראל, והשאלה האם יסגור את הגמ' ויהיה עסקן, וזה אינו ענין פשוט כלל.. ופירוש עמודי ירושלים על הירושלמי במגילה ג. שעשרה בטלנים שבטלים ממלאכתם ועוסקים בתורה. כ"כ רש"י מגילה שם: ואל תקרי בניך אלא בוניך הם בונים את העולם.

ועמלי תורה הם הם מגינים על העולם!! ואפילו 'המן הרשע' ידע זאת כמבואר במדרש רבה סוף אסתר שבדק בבתי מדרש אם קול יעקב מצפצף יודע שלא יצליח, ואם לא שמע אומר שלי הם, וזה עשרה בטלנים שהם לומדים וזהו, והם מגינים אבל מאידך צריך גם עסקנים וישאל לחכם.

ומבואר במדרש תנחומא פרשת וארא שהעוסק בעסקנות שוכח את תלמודו, וכן מבואר על אחד התנאים שהיה בוכה ושאלוהו למה אתה בוכה ואמר שביקשו ממנו להיות רב והוא סירב שלא רצה כבוד אבל הוא מפחד שמא היה צריך להיענות ולכהן כרב יעו"ש שהוא ידע את כל התורה כיון שלא התעסק בעסקנות.

ושאלו לגר"ח קנייבסקי מה הגדרים בזה ומתי אדם שלמד את כל התורה כולה האם יפנה לרבנות ולהתעסק בעסקנות ושלום בית והלכות שכנים והגר"ח ענה זו שאלה טובה! סתם ולא פירש.

אבל למעשה עם ישראל זקוק לעסקנים ולרבנים שיתעסקו בענייני הכלל, אבל הרב שך אמר פעם לת"ח גדול שהציעו לו להיות ראש ישיבה ואמר לו שלא יתפתה להצעה כי עם ישראל זקוק לאנשים ששקועים בלימוד, ולכן צריך להיוועץ בגדולים בעניינים אלו.